De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE**, Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE** van **De Heraut**, Warmoesstraat 106, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 30 December 1888. N°. 575.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden ƒ 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureel 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel, Warmoesstraat 106, te Amsterdam.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elken regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

„Hij keert weder tot zijn aarde!"

[OUDEJAARSAVOND.]

Zijn geest gaat uit, hij keert wederom tot zijn aarde; te dienzelven dage vergaan zijn aanslagen. Psalm 146:4.

Het *einde* des jaars, dat weer gekomen is, maant een iegelijk mensch om te denken *aan zijn eigen einde*. Het Oudejaar is een indrukwekkend *Memento mori*, d. i.: „Denk er aan, dat ook gij eens sterven moet!" waarmee de eeuwige God zijn kinderen der menschen een oogenblik doet opschrikken uit hun gedachteloosheid.

Er zijn *twee* kwaden, die ge mijden zult. Het ééne is van *altoos*, en het andere is van *nimmer* aan uw dood te denken.

Altoos den dood voor oogen te hebben, stompt den geest af, doet uw frischheid verdorren, en ontmenscht u als mensch. Dan leeft ge onder gestadigen angst; ge kunt uw hart en zinnen niet meer op uw dagelijksch beroep zetten; en zelfs uw godsvrucht krijgt den valschen plooi van louter vrees voor verderving en doem.

Er ligt dan ook kennelijk een *genade* in, dat ons de mogelijkheid gegund is, om het grooter deel van ons leven de gedachte aan ons einde van ons te zetten, en blij van hart met onze magen en lieven te genieten, wat onze Vader in de hemelen ons aan levensvreugd toebeschikt.

Door altoos aan den dood te denken, zou er voor een mensch geen leven op aarde zijn. Om wil van zijn wandeling te hebben, moet de wandelaar niet al den weg over denken aan de deur waar hij straks zal aankloppen. Er zou geen varen op zee zijn, zoo de schepelingen heel de vaart langs op den uitkijk stonden of ze nog geen land zagen. En wie reeds bij het opkomen van de zon, en voorts alle uren van den dag, wilde turen op haar ondergang, zou van het licht aan den hemel niet de helft genieten van wat God er ons in schenkt.

In de kloosters en kluizen heeft men dan ook gemerkt waartoe dat gaan slapen en opstaan, met een doodshoofd op zijn tafel, leidt; en nog is meer dan één zwartgallige ook onder ons als een baken in zee, om ons voor deze gevaarlijke klip te waarschuwen.

Maar weet wel, het tweede kwaad is stellig nog erger. Wie *nooit* aan zijn einde denkt, maakt van zijn leven een spel; bant moedwillig den ernst uit zijn hart; en is den reiziger niet ongelijk, die, in de wachtkamer van een tusschenstation afgestapt, zich daar aan spijs en drank tegoed doet, en vergeet dat de reis nog verder ligt.

Nooit aan zijn einde te denken is een zondig misbruiken van de genade, die ons bekwaamt de gedachte aan ons einde van ons te kunnen zetten. Immers juist die genade der vergetelheid moet de kostelijke vrucht dragen, dat we er niet *te* dikwijls, maar dan ook die enkele malen *met te dieper ernst* aan denken, en met *heel* onze ziel ingaan, ons eigen einde vooruit doorleven, en den ontzaglijken indruk van het sterven nu reeds in het midden onzer jaren ondergaan.

Onze menschelijke geaardheid brengt mee, dat doodgravers en groefbidders voor den dood zoo vaak geheel verstompt zijn. Wat men *altoos* voor zich ziet, ziet men op het laatst *ganschelijk* niet meer. Terwijl juist omgekeerd dan de indruk het diepst, het doordringendst en het meest overweldigend is, als we een enkel maal met al de spanning van onzen geest bij zulk een ontzaglijk iets als onze dood bepaald worden.

En dat komt nu ook het Oudejaar doen; die bode van Gods eeuwigheid aan uw hart.

—

Er ligt in het jaar een *ommeloop*. Het jaar vormt een *kring*. Dus keert het, even-als wanneer ge een cirkel trekt, in zijn uitgangspunt weer. Het begon met den eersten van Louwmaand, en ziet, als straks de twaalf slagen van stads- of dorpstoren hebben uitgedreund, zijt ge bij dien eersten van Louwmaand weer terug.

En zoo nu zegt de Heilige Geest in Psalm 146, keert ook de mensch *terug tot zijn uitgangspunt en aanvang*.

Voor wie het oorspronkelijke Hebreeuwsch niet kent, vereischt dit een korte toelichting.

De naam van een mensch is in het Hebreeuwsch *Adam*, en de naam van de aarde is *Adama*. De psalmist zinspeelt er dus op, dat *Adam* uit de „Adama" (aarde) *gekomen* is en bij zijn sterven naar deze »Adama" *terugkeert*.

Als er dus staat: „De mensch keert weder *tot zijn aarde*" of letterlijk: „de adam keert wederom tot zijn *adama*", dan beduidt dit: Uit de aarde, *uw* aarde, o, menschenkind, zijt ge genomen en gekomen, en tot *uw* aarde keert ge bij uw einde straks weer.

Evenals bij het jaar, zoo dus ook in uw leven een *kring*loop, een beweging als in een *cirkel*, die in haar uitgangspunt terugkeert. Bij de aarde *begon* het met u en bij de aarde *eindigt* ge eens weer. Stof uit stof en straks in het stof der aarde weerkeerend, om weer zelf stof van die aarde te worden.

o, Met dat ééne zeggen: »De mensch keert weder tot *zijn* aarde" vernedert de Schrift u zoo diep. Want of ge die grauwe donkere aarde al minachtend vertreedt met den voet, en u ijlings wegspoedt als uit een gedolven groeve de benauwende aardlucht u tegenkomt, toch blijft het zooals Mozes het neerschreef: „De Heere formeerde uit *dat stof der aarde* den mensch", en kan elk kerkhof het u zoo bang en zoo welsprekend leeren, dat, hoe fijn besneden en schoon en blozend uw lichaam ook zij, het eens, God alleen weet hoe snel reeds, naar dat stof dier aarde terugkeert, om weer aardstof te worden en in grondige, vunzige aardlucht op te gaan.

Nu nog is er heerlijkheid aan u, al was het maar de gloed en de bezieling die uit uw oog straalt; maar straks blijkt al die heerlijkheid als een bloem des velds te zijn geweest. Dan laat de wind zich over het land hooren; haar steel knakt; haar blad vermolmt; en men kent en vindt haar standplaats zelfs niet meer.

Zoo sterft de oude, zat van dagen; maar wordt ook zoo menig man in de volle kracht zijns levens uitgedragen; de jongelingen en jongedochters die geen middagzon van het leven hebben gekend, vullen heele rijen op onze kerkhoven; en zooals de zicht de korenairen maait, zoo maaide de zeis des doods onze kleine lievelingen, die vroeg verwelkten, eer ze nog de volle borst hadden droog gezogen.

Wat wierden er ook dit jaar, dat nu uit is, niet weer duizenden bij duizenden uitgedragen, die nu een jaar geleden, toen er óók van sterven gesproken wierd, aan ieder ander eer dan aan zichzelven dachten.

En ook nu, hoe velen zijn er niet, die dit ons woord van vermaan lezend, zich maar niet in *kunnen* beelden, dat het *hen* zou treffen, en die toch, als de kringloop weer om is, lang niet meer op aarde zullen zijn.

Het kan *uw* lot zijn die dit leest, het kan het lot zijn van hem die dit schrijft.

De mensch gaat naar zijn eeuwig huis.

Pelgrims zijn we, maar die, op een oogenblik dat we er het minst aan denken, plotseling voor de eeuwigheid kunnen staan.

—

Lezer, *als* het u dit straks beginnend jaar eens trof, zoudt ge *bereid* zijn?

Want, zoo God u niet genadig is, is er niets aan te doen, dan keert ge weder *tot uw aarde*, en blijft voor eeuwig alle vreugd voor u afgesneden.

Plaats u maar voor den spiegel, en heel die mensch, dien ge daar in dien spiegel afgekaatst ziet, is uit *louter aarde*.

Toen God uw ongevormden klomp formeerde in uws moeders schoot, zegt de psalmist in Psalm 139, zijt ge in de *benedenste deelen der aarde* geformeerd. Want al wat uw moeder had, om u te formeeren, was uit stof der aarde genomen. En sinds, bij uw opgroeien, wies uw lichaam door de spijs die ge naamt; en uw melk en uw brood, en wat spijs u meer geschonken wierd, het was alles immers *stof der aarde* door Gods almogende kracht in brood en melk omgezet.

En tot die aarde keert ge eens weder, omdat ze *uw* aarde is. D. w. z. dat al wat aan u is uit die aarde kwam en uit stof van die aarde geformeerd wierd, en dat dus, zoodra die formeerende kracht u loslaat, alles in u zich weer moet ontbinden; en dan komt er weer uit, wat er in zat: stof *uit* die aarde en *voor* die aarde.

Niets dan versmading en afgrijzen.

o, Het graf is zoo akelig somber. En of vriendenhand er al kransen op legt en bloemen om plant, dat helpt *u* niet, als ge in die aarde weer bezig zijt stof der aarde te worden. Die kransen ziet een doode niet, en den geur dier bloemen drinkt hij niet meer in.

En daarom had ons Gereformeerd volk wel gelijk, dat het nooit iets van die kransen op de kist en van die bloemen op het graf weten wilde.

Neen, breek den ontzettenden ernst van het kerkhof met uw rozen en uw mirten niet. Laat het kaal en dor op onze graven blijven. Heilige symboliek van wat het in die graven wezenlijk is.

Door uwen toorn vergaat ons kwijnend leven!

o, God, als we aan ons einde toe zijn, en in de graven moeten indalen, zij dan op U onze hope!

Geen immortel en geen vergeetmijniet, maar alleen het Woord van den levenden God hoort op het graf.

—

Want *op uw God* zal het in dat bange oogenblik voor u aankomen.

Doet uw God dan niets voor u, nu, dan heeft uw aarde u. Dan zijt ge van die aarde de buit en de prooi. Tegenworstelen kunt ge dan niet. En de aarde zal met u doen naar haar wil. En als die aarde dan ten einde toe met u naar haar wil zal gedaan hebben, dan zal boos verderf u nog voor eeuwig achterhalen, en u onder die aarde, in den afgrond een vernieling tegenvoeren, waaruit geen ziel ooit is teruggekeerd, om ons te zeggen, hoe het er is, maar waarvan Jezus ons influisterde, dat er een worm knaagt die nooit sterft, en dat er weening is en knersing der tanden. Een plaats van buitenste duisternis; met in de walmen dier duisternis een vuur dat nooit kan uitgeblusscht; een bange verschrikking vol van versmading en afgrijzen.

o, Sterf zoo niet, wie ge ook zijt, jong of oud, die dit lezen moogt, en om zoo niet te sterven, rust niet eer ge weet, dat uw God in uw sterven een daad van genade ook voor u doen zal.

Aan een zwevende verwachting hebt ge hier niets. Voor een onzekere hoop kan uw scheepke in die ontzettende branding van den Dood niet voor anker liggen.

Neen, neen, *zekerheid, vastheid* hebt ge noodig, om in dat schrikkelijk uur niet te beven en te sidderen, maar te rusten in de trouwe van uw God.

Uw vernedering gaat diep, het is zoo. Ge moet naar het stof, ge moet aan uw aarde terug. Al wat nu aan u is, al uw bloed en zenuwen, al uw vleesch en vezel wordt straks van u afgehaald. Niets dan eenige dorre beenderen zullen van u overblijven, zoo ook die niet nog tot stof vermalen worden. Zelfs dit uiterste van zelfvernedering mocht u niet gespaard worden. Ge moet eens voor uw God geheel machteloos, als schepsel geheel weerloos voor dien zoo vaak gehoonden Schepper liggen; en vreeslijk zal het u zijn, zoo ge dan, zonder tusschentredende genade, vallen moet in de handen van den levenden God.

—

Maar hoor nu, hoe Gods heiligen zingen!

Ze roepen: „Dood, waar is uw prikkel, graf, waar is uw overwinning!" Ze jubelen: „Ik weet, mijn Verlosser leeft, Hij zal over mijn stof opstaan, en ik zal uit mijn vleesch God aanschouwen!" Een ander zingt op hoogen toon: »Ik heb begeerte om ontbonden te zijn en bij Christus te wezen!" En weer een ander: „Gij zult mij het pad des levens bekend maken, en Gij zult mij in heerlijkheid opnemen." En nog weer een ander roemt: „Ik zal mij verzadigen in uw beeld als ik zal opwaken."

Zeg zelf, wekt dat jubelen dan uw jaloerschheid niet? Zou het u niet meer dan goud in uw sterven waard zijn, zoo ge in die ure der doodelijke bangheid ook zóó roemen, zóó jubelen kondt, wetende, dat noch hoogte noch diepte, noch dood noch hel ook u scheiden kon van de liefde Gods, die u in Christus Jezus verzekerd was?

En het geheim van zulk een jubeltaal is toch immers zoo eenvoudig.

Ook een Job, ook een Paulus, ook een David, ze zijn allen tot hun aarde weergekeerd en het stof heeft hun aanschijn verteerd; maar hun God was in genade over hen gekomen, en had hun een kiem van eeuwig leven ingeplant, waar het stof der aarde niet aan raken kon, ja, die eerst, nadat dat stof der aarde ze van het lichaam des doods had verlost, heerlijk opschoot in den zaligen dampkring der hemelen.

Deze mannen *geloofden*, ze geloofden in *den Christus*; meer niet; niets anders. Een stem riep, „dat een iegelijk die in den Zoon gelooft, niet zal verderven, maar het eeuwige leven hebben." En door dat geloof kwam het in hun ziel. Niet pas in het sterven, maar lang vooruit, toen ze nog leefden. En toen hebben ze lang vooruit reeds bij hun leven gevoeld, dat als hun stof naar hun aarde ging, God gewisselijk de daad van genade aan hen doen zou, om ze over te plaatsen in zijn hemel.

Dat maakte hen zoo blij. Dat ontlokte aan hun borst een toon van eeuwigen jubel. En uit dat geloof hebben ze heel Christus' kerk dat „Dood, waar is uw prikkel, en hel, waar is uw overwinning?" voorgezongen.

En, God zij lof, er zijn er nog in menigte ook in ons land. Ge vindt er enkelen in elke stad en in elk dorp, die dat nóg den heiligen nazingen.

Want ook aan hun ziel heeft God groote dingen gedaan.

Ze lagen niet pas in hun sterven, maar reeds lang vóór hun sterven „gekneld in banden van den dood, daar de angst der hel hun allen troost deed missen", en toen klonk het uit de vervaarnis hunner ziel naar boven: „Och, Heer, och wierd mijn ziel door U gered!" En, toen hoorde God. Hij is mijn liefde waardig. „De Heer is groot, genadig en rechtvaardig. En onze God ontfermt zich op 't gebed."

—

Helaas, de meesten willen het thans oppervlakkiger. Dat men na zijn sterven in den hemel komt, schijnt voor velen een zaak die vanzelf spreekt. Vooral voor lieve, stille, brave menschen.

Niets dan *geloof* is noodig. Welnu, zij zijn niet *on*geloovig. Wat, prediker der ontfermingen Gods, wat wilt ge dan nog meer!

En toch, Gods kerke neemt daar geen vrede mee.

Ging het zóó licht, en zóó langs een glooiend zandwegje, waarom zou Jezus dan geroepen hebben van de poort die nauw en de weg die eng is, en van weinigen die hem vinden?

De proef op de som komt dan ook wel anders uit. Want dit merkt ge ook wel, dat deze vele lieve en niet ongeloovige menschen toch liefst over dat „wederkeeren tot hun aarde" maar niet spreken, en dat het jubelend triomfeeren over graf en dood hun ten eenemale *vreemd* is.

o, Het verschil spreekt zoo sterk.

Als er *echt* geloof mag zijn, dan is de blik op de eeuwigheid zoo vast en zoo zeker. Dan zou men vandaag kunnen sterven, of morgen kunnen sterven, en elk oogenblik dat God u opriep zou goed en zou welkom zijn. Ja, dan is er lust en liefde, om nu reeds in te leven in die glorie als we hem zien zullen gelijk hij is, en daarom onzen Jezus zullen gelijk zijn.

Maar als het niet dieper gaat dan de

Willem III en de Gereformeerde kerk in Nederland.

I.

Dezer dagen worden wij, Nederlanders, op velerlei wijzen herinnerd aan den tocht van Prins Willem III, den laatsten Oranjevorst uit het stamhuis van den Zwijger, naar Engeland.

Een belangrijken tocht heeft men dien genoemd, en niet ten onrechte, omdat hij plaatshad met het oog op staatkundige en godsdienstige belangen, die bedreigd werden tot groote schade van volks- en gewetensvrijheid. Lodewijk XIV streefde naar de oppermacht in en de heerschappij over Europa en wilde daarmeê ook de zegepraal bezorgen aan het Pausdom. Tot dit een en ander zocht hij het bondgenootschap van Engelands koning. Het scheen hem te zullen gelukken, maar God verwekte tegenover hem een man, met buitengewone gaven, op wiens verzet zijne pogingen schipbreuk moesten lijden. Dit was hem reeds in 1672 en volgende jaren gebleken. Het onmogelijke der menschen was toen geschied, daar Lodewijk XIV met zijn uitnemende legers en generalen had moeten terugwijken voor kleinere kracht. De Fransche koning had echter den moed niet opgegeven Wederom rezen zijn invloed en macht. Jacobus II van Engeland werkte hem bijzonder in de hand, vooral ook door de invoering van de Roomsche kerkgebruiken in zijn land, waardoor hij daar de Protestantsche kerken in Roomsche wilde omzetten. Indien dit opzet gelukt ware en de Engelsche vorst niet anders dan de vazal van Frankrijk geworden, het ware met alle soort van vrijheid, maar vooral met die der conscientie gedaan geweest. Willem III, door vele Engelschen daartoe uitgenoodigd als de schoonzoon van koning Jacobus, kwam uit de Nederlanden over, om het verzet tegen dezen vorst te steunen. God schonk hem de overwinning. Jacobus II moest vluchten. Frankrijks oppermacht werd gebroken. De burgerlijke vrijheid werd gered. Het Protestantisme herademde.

Doch niet alleen voor de vrijheid van het Protestantisme in het algemeen kwam onze stadhouder op, ook de vrijheid der Gereformeerde kerken in de Nederlanden was hem dierbaar; voor haar ook streed hij, zij het ook een bloedigen strijd.

De regeering van Johan de Witt in Holland en van zijn aanhang, de regentenfamiliën, in de andere provinciën, was voor de vrijheid der Gereformeerde kerken aldaar zeer schadelijk geweest. Stuk voor stuk werden haar hare rechten ontnomen De kerk moest in de oogen der politieke machthebbers niet anders dan de afhangelinge zijn van de Staten, de nederige dienaresse der overheid, de slavin der heerschende partij. Instrumenten om het volk in bedwang te houden, moesten de bedienaren des Woords, de kerkeraden, classes en provinciale Synoden zijn. Aan een generale Synode mocht niet gedacht worden. Ketterijen van mannen als Roëll op het stuk der leer moesten geduld worden. Afwijkingen als van Koelman omtrent de feestdagen en het gebruik der formulieren als nieuwigheden gebrandmerkt. De geest, die bij Oldenbarneveldt voorzat, had nu weer de overhand.

Maar Hij, die in 1617 en volgende jaren aan zijne kerk een Prins van Oranje, met name Maurits, gaf, om voor de vrijheid zijner kerken en hare zuiverheid te strijden, schonk in 1672 en volgende jaren zulk een voorrecht weer. Prins Willem III handhaafde toen het recht de kerken op Walcheren tegen den dwang der Overheid, die het Coccejanisme niet alleen verdedigde, maar ook beproefde voort te planten door Coccejaansche leeraars te roepen en te steunen en de Gereformeerden te verdrukken en moeielijk te maken.

In 1688, hetzelfde jaar, waarin de Prins van Oranje naar Engeland overstak, antwoordde hij op het mondeling verzoek van de classis Walcheren »dat de inboetende stoutigheid der Papisten in ons land alleszins mocht worden ingebonden, dat de waarheid in de kerken mochte zuiver bewaard worden tegen alle schadelijke nieuwigheden; dat ook de kerken in hare beroeping van predikanten niet mochten worden verhinderd en opgehouden; dat mede het aanstellen van schoolmeesters en voorlezers in de kerken van Vlaanderen mochte geschieden naar ouder gewoonte (in een gecombineerde vergadering namelijk van de Overheid en de kerk) dat hij bereid was »de verzoeken der classes te begunstigen." Ook nadat hij koning van Engeland geworden was, bleef hij medewerken tot de handhaving van de rechten en de leer der kerk.

In 1691 besloten de broeders in Walcheren »Z. K. M. van Groot-Brittanje, onzen gezegenden stadhouder voor te dragen" al de moeilijkheden, die tusschen politieke en kerkelijke personen gerezen waren, en hem te verzoeken hieraan een einde te maken door handhaving van het recht der kerke. Hierop antwoordde de Prins:

Erentfeste, eerzame, vrome, Hooggeleerde bijzondere goede vrienden.

Wij bedanken UE. voor de geluk- en zegenwenschen, die het UE. belieft heeft, ons te laten doen door UE. gedeputeerden van de Synodale classes van Zeeland, die wij betuigen, zoowel als de personen, aan ons te dien einde afgezonden, zeer aangenaam te zijn geweest, en aan welkers rapport wij ons des aangaande gedragen. En omtrent het gerepresenteerde door dezelfde, dat wij zoowel als voorhenen nog in datzelfde gevoelen zijn en blijven zullen dat de onderhouding en handhaving van de kerkenorde van den jare 1591 ten hoogste dienstig en noodig is, gelijk wij ook den HH. Staten van Zeeland, door den Heer Van Odijck, als onze plaatse daar bewarende, zullen doen kennisse hebben, dat onze sentimenten omtrent den inhoud van onze missiven van jare 1676 en 1683, aan UEd. Mog. als Stadhouder geschreven, nog eene en dezelfde zijn. En op het tweede, rakende de Vlaamsche kerken en hare onderhoorigheden aan de Zeeuwsche ordening van den jare 1591 voornoemd, zullen wij over hetzelfde subject met den Raad van Staten niet alleen spreken, maar ook hetzelve ten besten genoegen en satisfactie trachten in te schikken.

Voorts aangaande den persoon van Koelman, zoo wenschen wij, dat de Positieven, waarop de Staten-Generaal, zoowel als de Staten van Zeeland hunne resolutiën hebben gefondeerd, mochten wezen weggenomen, opdat door dien weg die moeielijkheden tot genoegen en satisfactie mogen worden uit den weg gelegd, waartoe wij den heer Van Odyck voorn. zullen recommandeeren het zijne bij te brengen.

Waarmede wij UEd. zullen bevelen,

Erentfeste enz
in de bescherming Godes.

In 's-Gravenhage 15 Maart 1691.

U.E. goede vriend,
WILLIAM R.(ex) [*Koning*].

De Gaay Fortman.